

مجموعه مباحث اخلاقی

برکندن دل از دوستی دنیا گامی برای محبت خدا

استاد معظم

حضرت آیت الله یثربی کاشانی «دامت برکاته»

۲۲ آبان ماه ۱۳۸۷
۲۳ ذی القعدة ۱۴۲۹

تکثیر این جزوه

با رعایت محتوا، حفظ امانت در نقل و ذکر مأخذ مجاز است

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين وصلّى الله على سيّدنا محمّد وآله الطاهرين ولعنة الله على أعدائهم أجمعين .

«يا مَنْ أَنْوَارُ قُدْسِهِ لِأَبْصَارِ مُحِبِّهِ رَائِقَةٌ وَسُبْحَاتُ وَجْهِهِ لِقُلُوبِ عَارِفِيهِ شَائِقَةٌ يَا مَنْ مَنَى قُلُوبَ الْمُشْتَاقِينَ وَيَا غَايَةَ آمَالِ الْمُحِبِّينَ أَسْأَلُكَ حُبَّكَ وَحُبَّ مَنْ يُحِبُّكَ وَحُبَّ كُلِّ عَمَلٍ يُوَصِّلُنِي إِلَيْكَ»^(۱) .

ای آنکه انوار قدسی اش برای دیدگان دوستداران اش کمال روشنایی است و انوار جمالش برای دل های عارفان اش جلابخش است ، ای آرزوی دل های مشتاقان و ای نهایت آرزوهای دوستداران ، درخواست می کنم از تو دوستی ات را و دوستی آن را که تو را دوست می دارد و دوستی هر عملی که مرا به تو نزدیک می کند .

پکیده سخن؛

در این مناجات، انسان محبّ و شیفته - که اندکی از حلاوت محبّت را چشیده است - از خداوند متعال تقاضاهای مهمّی مطالبه می کند؛ از جمله گزینش و انتخاب شدن برای مقام قرب و ولایت، خلوص در محبّت، شوق لقا، رضا به قضا، دیدار جمال الهی و پناه از هجران و فراق خداوند. در ادامه

۱- مناجات خمس عشرة، مناجات المحبّين .

مناجات چنین علائم و نشانه‌هایی برای محبت و مشتاقین راستین ذکر شده است: عادتشان آرامش در درگاه الهی است، روزگارشان در ناله و زاری از فراق محبوب سپری می‌شود، پیشانی‌اشان همیشه بر خاک است، چشمانشان همیشه بیدار و اشک ریزان است، قلوبشان شیفته و اسیر محبت الهی است و دل‌هایشان از شکوه و هیبت الهی از جای کنده شده است.

زیبائی‌های محبوب؛

در ادامه مناجات امام سجّاد علیه السلام به صورت اجمالی، اشاره‌ای به زیبایی‌های محبوب می‌نمایند. به طور مثال همانند شاعری که در مقام وصف اشتیاق خود به محبوب است، گریزی به نشانه‌های محبوب خود می‌زند.

«یا مَنْ أَنْوَأُ قُدْسِهِ لِابْصَارِ مُحِبِّهِ رَائِقَةً وَسُبْحَاتٌ وَجْهِهِ لِقُلُوبِ عَارِفِيهِ

شَائِقَةٌ يَا مَنْى قُلُوبِ الْمُشْتَأِقِينَ وَيَا غَايَةَ آمَالِ الْمُحِبِّينَ».

مناسب است اندکی در واژه‌های فراز فوق از این نیایش تأمل نماییم. انوار جمع نور می‌باشد و واژه قدس، مقام قدوسیّت ذات باری تعالی است و به مقام پاکیزگی و طهارت از همه بدی‌ها و پلیدی‌ها اشاره دارد^(۱).

واژه رائقه؛ به معنای درخشندگی و تلالوی مقام قدوسیّت است^(۲). انسان محب هنگامی که به مقام قدوسیّت نظر می‌کند و آن زیبایی و درخشندگی را مشاهده می‌نماید؛ شادمان و مسرور شده و به آن عشق می‌ورزد. این کلمه در عبارات عرفی مردم هم دیده می‌شود. در اصطلاح عامّه مردم، هنگامی که چیزی بسیار زیبا و تمیز باشد، می‌گویند این شیء برق می‌زند.

۱- مفردات غریب القرآن، صفحه ۲۹۶.

۲- لسان العرب جلد ۸، صفحه ۱۳۶.

واژهٔ سبحات؛ این کلمه جمع سبحة^(۱) به معنای دعا خواندن است، خداوند متعال، انسان را به سمت خود دعوت می‌کند و او را هدایت می‌نماید. امیرالمؤمنین علیه السلام می‌فرماید:

«سبحان من اتسعت رحمته لأولیائه في شدة نقمته واشتدت نقمته لأعدائه في سعة رحمته»^(۲).

پاک و منزّه است خدایی که در شدت غضب او رحمتش بر دوستانش فراگیر است و در عین فراگیری رحمتش، غضبش بر دشمنانش شدید است.

رهمت بیکران الهی؛

عاشق، تمام اوصاف معشوق را دوست می‌دارد. اوصاف خداوند متعال در جمال و جلال جمع است و انسان محبّ، اوصاف جمالی و جلالی خداوند سبحان را دوست می‌دارد.

عاشقم بر قهر و بر لطفش به جدّ بوالعجب من عاشق این هر دو ضد^(۳) در روایتی آمده است که حضرت عیسی علیه السلام می‌خندید، حضرت یحیی علیه السلام به حضرت عیسی علیه السلام عرض کرد:

«كَأَنَّكَ آمَنْتَ مَكَرَ اللَّهِ وَعَذَابَهُ».

گویی از مکر و عذاب خداوند در امانی.

حضرت عیسی علیه السلام در پاسخ فرمود:

«كَأَنَّكَ آيِسْتِ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَرَحْمَتِهِ».

گویی از فضل و رحمت خدا ناامید شده‌ای.

۱- مفردات غریب القرآن، صفحه ۲۲۱.

۲- الرواشح السماویة، صفحه ۳۱.

۳- مثنوی معنوی دفتر اول بیت ۱۵۷۰.

خداوند متعال به آن دو وحی کرد و فرمود:

«إِنَّ أَحَبَّكُمْ إِلَيَّ أَحْسَنُكُمْ ظَنًّا بِي»^(۱).

آن کسی از شما را بیشتر دوست دارم که به من خوش گمان تر باشد.

آری لطف و رحمت الهی وسیع و بیکران است. امام سجّاد علیه السلام در روز

عرفه در ضمن نیایش فرمودند:

«يَا مَنْ سَبَقَتْ رَحْمَتُهُ غَضَبَهُ»^(۲).

ای کسی که رحمت او بر غضبش پیشی گرفته است.

دوستان و دشمنان فدا در قرآن؛

در فراز بعدی امام سجّاد علیه السلام می فرمایند:

«يَا مُنَى قُلُوبِ الْمُشْتَاقِينَ وَيَا غَايَةَ آمَالِ الْمُحِبِّينَ أَسْأَلُكَ حُبَّكَ وَحُبَّ مَنْ

يُحِبُّكَ وَحُبَّ كُلِّ عَمَلٍ يُوصِلُنِي إِلَيْ قُرْبِكَ».

منتهای آرزوی بنده محب و مشتاق، میهمان شدن در بارگاه ذات اقدس پرودگار است. محب در این مرحله درخواست می کند که فقط خداوند سبحان را دوست داشته باشد. او چنین می پندارد که اگر قرار است کسی دیگری را دوست داشته باشد، چه بهتر که آن شخص نیز دلدادۀ خداوند باشد. او همچنین شیفته عملی است که به وسیله آن یک گام به خداوند نزدیکتر شود. اما چه کسانی خداوند سبحان را دوست می دارند؟ برای پاسخ به این پرسش بهتر است اندکی در قرآن مجید تأمل نماییم. روشن است که خداوند متعال عده ای را دوست می دارد و عده دیگری را دشمن می دارد. در قرآن مجید نام ده گروه که خداوند متعال آنان را دوست می دارد، آمده است.

۱- شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید، جلد ۶ صفحه ۳۳۳ (با اندکی تفاوت).

۲- صحیفه سجّادیه صفحه ۳۴۵.

این گروه‌ها عبارتند از :

- ۱- نیکوکاران : ﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾^(۱) .
خداوند نیکوکاران را دوست دارد .
- ۲- آمرزش خواهان : ﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ﴾^(۲) .
خداوند آمرزش خواهان را دوست دارد .
- ۳- پاکیزگان : ﴿وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ﴾^(۳) .
و پاکیزگان را دوست می‌دارد .
- ۴- پرهیزکاران : ﴿فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ﴾^(۴) .
خداوند پرهیزکاران را دوست دارد .
- ۵- صابران : ﴿وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ﴾^(۵) .
خداوند شکیبایان را دوست دارد .
- ۶- متوکلان : ﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ﴾^(۶) .
خدا اهل توکل را دوست دارد .
- ۷- دادگران : ﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ﴾^(۷) .
خداوند دادگران را دوست دارد .
- ۸- پاکان : ﴿وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهِّرِينَ﴾^(۸) .
خداوند پاکان را دوست دارد .

۱- سوره بقره، آیه ۱۹۵ .

۲- سوره بقره، آیه ۲۲۲ .

۳- سوره بقره، آیه ۲۲۲ .

۴- سوره آل عمران، آیه ۷۶ .

۵- سوره آل عمران، آیه ۱۴۶ .

۶- سوره آل عمران، آیه ۱۵۹ .

۷- سوره مائده، آیه ۴۲ .

۸- سوره توبه، آیه ۱۰۸ .

۹ - پیروان پیامبر ﷺ: ﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ﴾ (۱).

بگو اگر خدا را دوست دارید از من پیروی کنید، تا خدا نیز شما را دوست داشته باشد.

۱۰ - مجاهدان استوار: ﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًا كَانَتْهُمْ بُنْيَانًا مَرْصُوصًا﴾ (۲).

در حقیقت خداوند کسانی را که در راه او صف در صف جهاد می‌کنند، چنانکه گویی ایشان بنیادی ریخته از سرب اند.

دوازده گروه نیز در قرآن مجید نام برده شده است که خداوند متعال آنان را دوست نمی‌دارد و دشمن می‌دارد، که عبارتند از:

۱- تجاوزکاران: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ﴾ (۳).

خداوند تجاوزکاران را دوست ندارد.

۲- کافران گنهکار: ﴿وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ﴾ (۴).

خداوند هیچ کفر پیشه گنهکاری را دوست ندارد.

۳- کافران: ﴿فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ﴾ (۵).

خداوند کافران را دوست ندارد.

۴- ستمکاران: ﴿وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ﴾ (۶).

خداوند ستمکاران را دوست ندارد.

۱- سوره آل عمران، آیه ۳۱.

۲- سوره صف، آیه ۴.

۳- سوره بقره آیه ۱۹۰.

۴- سوره بقره آیه ۲۷۶.

۵- سوره آل عمران، آیه ۳۲.

۶- سوره آل عمران، آیه ۵۷.

۵- متکبران فخر فروش : ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا﴾^(۱).

خداوند کسی را که متکبر فخر فروش باشد، دوست ندارد.

۶- خیانت گران گنهکار : ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ خَوَّانًا أَثِيمًا﴾^(۲).

خداوند خیانت گران گنهکار را دوست ندارد.

۷- اهل فساد : ﴿وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ﴾^(۳).

خداوند مفسدان را دوست ندارد.

۸- اسراف کاران : ﴿إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ﴾^(۴).

او اسراف کاران را دوست ندارد.

۹- خائنان : ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْخَائِنِينَ﴾^(۵).

خداوند خائنان را دوست ندارد.

۱۰- مستکبران : ﴿إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْتَكْبِرِينَ﴾^(۶).

او مستکبران را دوست ندارد.

۱۱- شادی زدگان : ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفَرِحِينَ﴾^(۷).

خداوند شادی زدگان را دوست ندارد.

۱۲- دوست داران نشر زشتیها : ﴿إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي

الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ﴾^(۸).

۱-سوره نساء، آیه ۳۶.

۲-سوره نساء، آیه ۱۰۷.

۳-سوره مائده، آیه ۶۴.

۴-سوره انعام، آیه ۱۴۱.

۵-سوره انفال، آیه ۵۸.

۶-سوره نحل، آیه ۲۳.

۷-سوره قصص، آیه ۷۶.

۸-سوره نور، آیه ۱۹.

کسانی که خوش دارند که بدن‌هایشان در حق مؤمنان شایع گردد، در دنیا و آخرت عذابی دردناک دارند.

دقت و تأمل در این دو گروه، برای ما بسیار راه‌گشای می‌باشد. نخست باید به کسانی که خداوند متعال آنان را دوست می‌دارد نزدیک شده و به دنبال آن تلاش کنیم که از همان گروه و افراد شویم. سپس باید از کسانی که خداوند سبحان آنان را دشمن می‌داد دور شویم و مراقبت کنیم که از آن گروه نباشیم.

نشانه‌های ممیّن در حدیث معراج؛

تأمل در حدیث معراج برای کسانی که مدعی حبّ الله هستند بسیار حائز اهمیت است. بنابراین حدیث، خداوند متعال به رسول الله ﷺ فرمود:

«يا أحمد! ليس كلّ من قال أحبّ الله أحبّني حتّى يأخذ قوناً ويلبس دوناً
وينام سجوداً ويطيل قياماً ويلزم صمتاً ويتوكّل عليّ ويبكي كثيراً
ويقلّ ضحكاً ويخالف هواه ويتخذ المسجد بيتاً والعلم صاحباً والزهد
جليساً والعلماء أحبباً والفقراء رفقاء».

ای احمد! چنین نیست که هر کس بگوید من خدا را دوست دارم، مرا دوست بدارد مگر آنکه به اندازه‌ی ادامه‌ی حیات غذا بخورد و لباس ساده به تن نماید و در حال سجده بخوابد و زیاد بایستد [عبادت در حال قیام] و همواره ساکت باشد و بر من توکل نماید و زیاد گریه کند و اندک بخندد و مخالفت با هوای نفس کند و مسجد را خانه‌ی خود بداند و با علم و دانش همراه باشد و با زهد همنشین باشد و علما دوستان او باشند و فقرا یار و همدم او باشند.

«ويطلب رضائي ويفرّ من العاصين فراراً ويشغل بذكري اشتغالاً
ويكثر التسبيح دائماً ويكون بالوعد صادقاً، بالعهد وافياً ويكون قلبه

طاهراً وفي الصلاة زاكياً وفي الفرائض مجتهداً وفيما عندي من الثواب
راغباً ومن عذابي راهباً ولأحبائي قريناً وجليساً» .

طالب خشنودی من باشد و از گناهکاران فرار کند و مشغول ذکر و یاد من باشد
و همواره و زیاد مرا تسبیح گوید [مرا پاک و منزّه بداند] ، در وعده راستگو
باشد و بر عهد وفا کند و قلبی پاک داشته باشد و در نماز پاک باشد و در
واجبات سخت کوش باشد و رغبت به ثواب من داشته باشد و از عذاب من
بترسد و همراه و همنشین دوستانم باشد .

«يا أحمد! لو صلّى العبد صلاة أهل السماء والأرض ويصوم صيام أهل
السماء والأرض ويطوي من الطعام مثل الملائكة ولبس لباس العاري
ثم أرى في قلبه من حب الدنيا ذرّة أو سعتها [سمعتها] أو رئاستها أو
حليتها أو زينتها لا يجاورني في داري ولأنزعن من قلبه محبتي و عليك
سلامي ورحمتي والحمد لله رب العالمين»^(۱) .

ای احمد! اگر کسی به اندازه اهل آسمان و زمین نماز بخواند و به اندازه اهل
آسمان و زمین روزه بگیرد و مانند فرشتگان غذا نخورد و به حداقل لباس
اکتفاء کند ، اما در قلب او اندکی از حب دنیا بینم یا شهرت و ریاست دنیا را
بخواهد یا شیرینی و زینت آن را بخواهد ، هرگز در خانه من مجاورم نخواهد
شد و محبت خود را از قلب او می‌زدایم ، درود و رحمت من بر تو و حمد
مخصوص خدای پرورش دهنده عالمیان است .

روایت فوق بسیار گویا و تکان دهنده است . براساس روایت فوق می‌باید
به غذا و لباس خود دلبستگی نداشته باشیم و به حداقل آن قناعت نماییم .
طبق مفاد حدیث باید مراقب باشیم که حتی در حالت خواب ، ارتباط خود را با

۱- بحار الانوار، جلد ۷۷ صفحه ۳۰.

خداوند سبحان قطع نکنیم و در حالت سجده بخوابیم باید در دل شب از خواب برخیزیم و از آلودگی به گناهان اشک بریزیم. در احوالات اویس قرنی آمده است که یک شب را در حالت سجده به صبح می‌رساند و شب دیگر را در حالت رکوع سیر می‌کرد. در احوالات برخی از بزرگان - که خود شاهد بوده‌ام - نیز نقل شده که در حرم ثامن الحجج علیه السلام از ابتداء شب تا طلوع آفتاب یک بار قرآن کریم را ختم می‌کردند. بیهوده گو نباشیم، به خداوند متعال متوکل باشیم، به این معنا که دل به اسباب ظاهری نبندیم و خداوند سبحان را مسبب الاسباب بدانیم و قطع داشته باشیم که:

«إِذَا أَرَادَ اللَّهُ أَمْرًا هَيَأُ سَبَابَهُ»^(۱).

اگر خداوند کاری را بخواهد انجام دهد، عوامل و علل آن را آماده می‌کند. در روایات آمده است که حضرت شعیب علیه السلام سال‌های زیادی گریه کرد. خداوند به او گفت: اگر از ترس آتش گریه می‌کنی، آتش جهنم را بر تو حرام کردم و اگر طمع به بهشت داری، بهشت را بر تو واجب گردانیدم. شعیب علیه السلام گفت: بارها! به خاطر شوق لقای توست که همیشه گریانم. خداوند سبحان نیز به این دلیل حضرت موسی علیه السلام را ده سال خدمتگزار حضرت شعیب علیه السلام قرار داد^(۲).

زهد فروشان، طالب دنیا؛

امیرالمؤمنین علیه السلام در یکی از خطبه‌های نهج البلاغه، اصناف مردم را برمی‌شمارد. ایشان در بخشی از این خطبه در مورد گروهی که در واقع طالب

۱- بحار الانوار، جلد ۵۸ صفحه ۱۵۴.

۲- تفسیر المیزان جلد ۱۰ صفحه ۳۷۷.

دنیا هستند و در ظاهر، زاهد و دنیا‌گریز، می‌فرمایند:

«ومنهم من يطلب الدنيا بعمل الآخرة ولا يطلب الآخرة بعمل الدنيا، قد طأمن من شخصه وقارب من خطوه وشتم من ثوبه وزخرف من نفسه للأمانة واتخذ ستر الله ذريعة إلى المعصية ومنهم من أبعد عن طلب الملك ضؤولة نفسه وانقطاع سببه فقصرته الحال على حاله فتحلّى باسم القناعة وتزيّن بلباس أهل الزهادة وليس من ذلك في مراح ولا مغدى»^(۱).

گروهی دیگر با اعمال آخرت، دنیا را می‌طلبند و با اعمال دنیا در پی کسب مقام‌های معنوی آخرت نیستند. خود را کوچک و متواضع جلوه می‌دهند، گام‌ها را ریاکارانه و کوتاه بر می‌دارند و دامن خود را جمع کرده، خود را همانند مؤمنان واقعی می‌آریند و پرده پوشی الهی را وسیله معصیت و نافرمانی خداوند قرار می‌دهند. و برخی دیگر، که با پستی و ذلت و فقدان امکانات، از به دست آوردن قدرت محروم مانده‌اند خود را به زیور قناعت آراسته و لباس زاهدان را پوشیده‌اند. اینان هرگز در هیچ زمانی از شب و روز، از زاهدان راستین نبوده‌اند.

آری! باید مواظب و مراقب باشیم، تا خدای نکرده، در پرتو و سایه زهد و دنیا‌گریزی، حب دنیا و دنیا‌خواهی در زوایای دل‌های ما پنهان نشده باشد. خداوند سبحان می‌فرماید:

﴿ تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴾^(۲).

۱- نهج البلاغه خطبه شماره ۳۲.

۲- سوره قصص، آیه ۸۳.

سرای آخرت را برای کسانی برگزیدیم که خواهان برتری جویی و فساد در زمین نباشند و آینده از آن پرهیزگاران است.

بنابر حدیث معراج خداوند متعال به رسول الله ﷺ می‌فرماید: اگر ظاهر عمل انسان شبیه اعمال انسان مؤمن و محبّ باشد و به اندازه همه مخلوقات در آسمان و زمین عبادت کند، نماز بخواند و روزه بگیرد، اما در دلش ذره‌ای محبّت به شهوت، زینت و ریاست دنیا وجود داشته باشد، این اعمال فایده چندانی برای او نخواهد داشت.

برادران و دوستان عزیز! این گونه نباشد که این سخن‌ها را فقط بشنویم و برای دیگران بیان کنیم و در این حد متوقف شویم. این سخنان ارزشمند، تأمل و توجه می‌خواهد و باید به آن جامه عمل بپوشانیم. بعضی از افراد از دنیا و ریاست آن دست کشیده‌اند اما نه به این دلیل که تارک دنیا شده‌اند بلکه چون نمی‌توانند به آن دست یابند لباس زهد بر تن کرده‌اند. آنها بیش از هر کس دیگری دوستی دنیا را در دل دارند ولی نمی‌توانند به خواسته‌های دنیوی خود برسند. امام صادق علیه السلام می‌فرماید: روزی حضرت عیسی علیه السلام با گروهی از روستایی می‌گذشتند؛

«فوجد أهلها موتی فی الطريق والدور، فقال: إن هؤلاء ماتوا بسخطه ولو ماتوا بغيرها تدافنوا، قال: فقال أصحابه: وددنا أننا عرفنا قضتهم، فقیل له: نأدهم یا روح الله.»

دید که اهل آن روستا در راه‌ها و خانه‌ها مرده‌اند، حضرت عیسی علیه السلام فرمود: اینان با عذاب الهی مرده‌اند و اگر به غیر آن بود یکدیگر را دفن می‌کردند. اصحاب حضرت عیسی علیه السلام گفتند: دوست داریم سرگذشت آنان را بدانیم. به حضرت عیسی علیه السلام گفته شد: از آنان بپرس.

«فقال: يا أهل القرية! فأجابه مجيب منهم لبيك يا روح الله! قال: ما حالكم و ما قضتكم؟ قال: أصبحنا في عافية وبتنا في الهاوية. فقال: ما الهاوية؟ قال بحار من نار فيها جبال من النار».

حضرت عیسیٰ علیه السلام گفت: ای اهل روستا! یکی از آنان پاسخ داد: بلی ای روح الله! حضرت عیسیٰ علیه السلام پرسید: حال و سرگذشت شما چه بود؟ گفت: در سلامتی صبح کردیم و در هاویه شب کردیم، حضرت عیسیٰ علیه السلام پرسید: هاویه چیست؟ گفت: دریاهایی از آتش که در آن کوههایی از آتش است.

«قال وما بلغ بكم ما أرى؟ قال: حب الدنيا وعبادة الطاغوت، قال: وما بلغ بكم من حبكم الدنيا، قال: كحب الصبي لأمه إذا أقبلت فرح وإذا أدبرت حزن».

حضرت عیسیٰ علیه السلام پرسید: چرا به این روزگار درآمدید؟ گفت: به خاطر دوستی دنیا و تسلیم شدن در برابر حاکمان ستمگر. حضرت علیه السلام پرسید: چگونه دنیا را دوست می داشتید؟ گفت: مانند دوستی فرزند مادرش را که اگر به سوی او آید خوشحال می شود و اگر از او روی برگرداند، ناراحت می گردد.

«قال: وما بلغ من عبادتكم الطاغوت؟ قال: كانوا إذا أمرنا أطعناهم، قال: فكيف أحببتي أنت من دونهم. قال: لأنهم ملجئون بلجم من نار، عليهم ملائكة غلاظ شداد وأني كنت فيهم ولم أكن منهم فلما أصابهم العذاب أصابني معهم فأنا معلق بشعرة، أخاف أن اكبكب في النار».

حضرت عیسیٰ علیه السلام پرسید: چگونه از حاکمان ستمگر اطاعت می کردید؟ گفت: اگر به ما امر می کردید، ما اطاعت می کردیم، حضرت عیسیٰ علیه السلام پرسید: چرا از میان آنان تو پاسخ مرا دادی؟ گفت: چون به آنان لگامهایی از آتش زده شده است و فرشتگانی خشمگین و سخت گیر بر سر آنان

ایستاده‌اند و من در میان آنان بودم ولی از آنان نبودم^(۱)، اما هنگامی که عذاب آمد، من نیز گرفتار شدم و اکنون به مویی آویزان هستم و هر آن می‌ترسم که در آتش سقوط نمایم.

«فقال عيسى ﷺ لأصحابه: النوم على المزابل وأكل خبز الشعير يسير مع سلامة الدين»^(۲).

حضرت عیسی به یارانش فرمود: خوابیدن در کنار زباله‌ها و خوردن نان جو آسان است (کنایه از سخت‌ترین شکل زندگی) در صورت دین‌دار بودن.

بر اساس این روایات نباید هیچ کس، به خصوص طلاب علوم دینی به خاطر گرفتاری‌ها و کمبودی‌های دنیوی، دچار افسردگی و اندوه شوند. گمان نکنید هنگامی که دنیا به عده‌ای اقبال می‌کند، آنان سعادت‌مند می‌باشند، شاید این اقبال دنیا برای آنان امتحان و عذاب الهی باشد. خداوند سبحان در قرآن کریم می‌فرماید:

﴿وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّمَا نُطَمِّئِهِمْ لَمْ نُطَمِّئِهِمْ إِنَّمَا نُمَلِّئُهُمْ لِيُزِدُوا إِثْمًا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ﴾^(۳).

آنها که کافر شدند (و راه طغیان پیش گرفتند) تصوّر نکنند اگر به آنان مهلت

۱- در روایتی آمده است که خداوند متعال به حضرت شعیب عليه السلام وحی کرد که: اِنِّي مُعَذِّبُ مَنْ قَوْمِكَ مِائَةَ اَلْفٍ، اَرْبَعِينَ اَلْفًا مِنْ شَرَارِهِمْ وَسِتِّينَ اَلْفًا مِنْ خِيَارِهِمْ فَقَالَ: يَا رَبِّ! هُوَ اَلَاءُ: اَلْاَشْرَارِ فَمَا بِالْاٰخِيَارِ؟ فَاَوْحَى اَللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ اِلَيْهِ: دَاهِنُوْا اَهْلَ الْمَعَاصِي وَلَمْ يَغْضَبُوا لَغَضْبِي. مِنْ صَدِّ هِزَارٍ نَفَرٍ اَزْ قَوْمٍ تَوَرَّ اَعْذَابِ مِىْ دَهْمٍ چهل هزار نفر از بدان و شصت هزار نفر از خوبان، حضرت شعیب عليه السلام عرض کرد: چرا خوبان را عذاب می‌دهی؟ وحی آمد: چون خوبان، با گناهکاران با نرمش رفتار کردند و بر آنان غضب نکردند (کافی جلد ۵ صفحه ۵۶).

۲- ثواب الأعمال صفحه ۳۰۳.

۳- سوره آل عمران، آیه ۱۷۸.

می‌دهیم، به سودشان است، ما به آنان مهلت می‌دهیم فقط برای اینکه بر گناهان خود بیفزایند، و برای آنها عذاب خوارکننده‌ای آماده شده است. روایات فراوانی در رابطه با مذمت و نکوهش دنیا به ما رسیده است که تأمل و تدبّر در آنها، حقیقت دنیا را به ما بهتر می‌شناسند، در این فرصت به برخی از آنها اشاره می‌نماییم. امام صادق علیه السلام می‌فرماید:

«حَبِّ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ خَطِيئَةٍ»^(۱).

دوستی دنیا اساس هر اشتباه و خطائی می‌باشد.

امام سجّاد علیه السلام می‌فرماید:

«مَا أَثَرَ قَوْمٍ قَطَّ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ إِلَّا سَاءَ مَنَقَلِبُهُمْ وَسَاءَ مَصِيرُهُمْ»^(۲).

هیچ قومی دنیا را بر آخرت ترجیح نداند مگر آنکه حال و سرنوشت آنان تباہ شد.

امیرالمؤمنین علیه السلام می‌فرماید:

«مَنْ أَثَرَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ حَلَّتْ بِهِ الْفَاقِرَةُ»^(۳).

هرکس دنیا را بر آخرت ترجیح دهد، سختی و مصیبت سزاوار او است.

امیرالمؤمنین علیه السلام می‌فرماید:

«مَنْ أَصْلَحَ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ اللَّهِ أَصْلَحَ اللَّهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّاسِ وَمَنْ أَصْلَحَ

أَمْرَ آخِرَتِهِ أَصْلَحَ اللَّهُ أَمْرَ دُنْيَاهُ»^(۴).

هرکس میان خود و خدا را اصلاح کند، خداوند میان او و مردم را اصلاح

می‌نماید و هرکس امر آخرت خود را اصلاح کند، خداوند امر دنیای او را

اصلاح می‌نماید.

۱- الخصال صفحه ۲۵.

۲- کافی جلد ۸ صفحه ۱۶.

۳- بحار الانوار جلد ۷۵ صفحه ۲۱.

۴- نهج البلاغه، کلمات قصار شماره ۸۹.

باید به آنچه خداوند متعال برای ما مقدر فرموده است راضی و خشنود باشیم، نه محزون و اندوهگین. اهل آخرت و مردان خدا، هنگامی که تمام مشکلات دنیوی بر آنان هجوم می آورد، خم به ابرو نمی آورند و همانند کوه استوارند.

آری! نخست باید تکلیف دل را روشن کرد و حبّ دنیا را از آن زدود تا شایستگی حبّ خداوند را پیدا کند، بنابه گفته اهل معرفت، نخست باید تخلیه کرد و سپس به سراغ تخلیه^(۱) رفت.

رسول الله ﷺ به ابوذر می فرماید:

«الدنيا ملعونة، ملعون ما فيها إلا من ابتغى به وجه الله»^(۲).

دنیا ملعون است، و هرچه در آن است نیز ملعون می باشد به جز آنچه که به وسیله آن رضایت خداوند را جلب نماییم.

در یک کلام دنیا ملعون و مطرود خداوند است و ما هرگز نباید طلب علم را نردبانی برای رسیدن به حطام دنیا قرار دهیم. رسول الله ﷺ می فرماید:

«من تعلم العلم رياء و سمعة يريد به الدنيا نزع الله برکته و ضيق عليه معيشته و وکله الله إلى نفسه و من وکله الله إلى نفسه فقد هلك»^(۳).

هر کس علم را برای ریاکاری و نشان دادن به دیگران بیاموزد و از آن برای طلب دنیا بهره گیرد؛ خداوند برکت را از علم اش می گیرد و در معیشت بر او سخت می گیرد و او را به خود و امی گذارد و هر که چنین شد حتماً هلاک می شود.

رسول الله ﷺ در نصیحتی به ابوذر می فرماید:

۱- آراستن به فضایل.

۲- بحارالانوار جلد ۷۴ صفحه ۸۰ و امالی طوسی علیه السلام صفحه ۵۳۱.

۳- بحارالانوار جلد ۷۴ صفحه ۱۰۰.

«ما من شيء أبغض إلى الله من الدنيا خلقها ثم أعرض عنها فلم ينظر إليها ولا ينظر إليها حتى تقوم الساعة»^(۱).

هیچ چیزی مبعوض تر از دنیا در نزد خدا نیست. خداوند دنیا را آفرید و از آن روی برگرداند و به آن نگاه نکرد و تا روز قیامت به آن نگاه نمی‌کند. خداوند سبحان بخیل نیست و دنیا را به هر کس که بخواهد می‌دهد. چیزی که قیمت ندارد، به دست آوردن آن آسان است. اگر کسی بخواهد به گنج قارون برسد یا قدرت فرعون را بخواهد، خداوند به آسانی به او عطا میکند. اما به مقام حضرت موسی عليه السلام رسیدن سخت است. جان سالک به لب می‌رسد، تا به این مقام دست یابد. خداوند متعال می‌فرماید:

﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الْآخِرَةِ نَزِدْ لَهُ فِي حَرْثِهِ وَمَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ نَصِيبٍ﴾^(۲).

کسی که زراعت آخرت را بخواهد، به کشت او برکت و افزایش می‌دهیم و بر محصولش می‌افزاییم، و کسی که فقط کشت دنیا را بطلبد، کمی از او می‌دهیم، اما در آخرت هیچ بهره‌ای ندارد.

انشاء الله خداوند متعال به همه ما برکت اخروی روزی فرماید.

«وَالسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ»

۱- بحار الانوار جلد ۷۴ صفحه ۸۰ و امالی طوسی عليه السلام صفحه ۵۳۱

۲- سوره شوری آیه ۲۰.

بنابر حدیث معراج خداوند متعال به رسول الله ﷺ می‌فرماید: اگر ظاهر عمل انسان شبیه اعمال انسان مؤمن و محبّ باشد و به اندازه همه مخلوقات در آسمان و زمین عبادت کند، نماز بخواند و روزه بگیرد، اما در دلش ذره‌ای محبت به شهوت، زینت و ریاست دنیا وجود داشته باشد، این اعمال فایده چندانی برای او نخواهد داشت.
(صفحه ۱۴ از همین جزوه)

www.yasrebi.ir

پست الکترونیک: info@yasrebi.ir

محل برگزاری جلسات:

چهار راه شهدا - خیابان معلم - کوچه معلم ۱۴ - پلاک ۸
تلفن ۷۷۳۲۳۶۷ و ۷۷۴۹۱۶۰ - نمابر ۷۷۴۳۹۱۹